

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

กิจกรรมที่ 1 ประเมินความพร้อมของชุดองค์ความรู้ของ สวพส. ในการนำไปใช้แก้ไขปัญหาสำคัญบนพื้นที่สูง เพื่อทำชุดความรู้ให้เหมาะสมกับกับบริบทของพื้นที่สูงด้วยภาษาและสื่อที่เข้าใจง่ายในรูปแบบต่างๆ

- 1.1 จัดทำเกณฑ์การประเมินความพร้อมของชุดองค์ความรู้ ของ สวพส. ประกอบด้วย ระดับความพร้อมของเทคโนโลยี (Technology Readiness Level: TRL) ระดับความพร้อมทางสังคม (Societal Readiness Level: SRL) และปัญหาสำคัญบนพื้นที่สูง เป็นต้น
- 1.2 รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัยของ สวพส. ที่ดำเนินงานวิจัยมาตั้งแต่ ปีงบประมาณ 2550-2566 อย่างน้อยจำนวน 5 ชุด โดยใช้เกณฑ์การประเมินความพร้อมจากข้อ 1.1
- 1.3 จัดทำชุดองค์ความรู้ตลอดโซ่อุปทาน เช่น การคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ การผลิต การจัดการโรคแมลง การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการตลาด เป็นต้น ด้วยภาษาและสื่อที่เข้าใจง่ายในรูปแบบต่างๆ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับนักวิจัย (ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้) นักส่งเสริม และผู้รับการถ่ายทอด อย่างน้อยจำนวน 3 ชุด

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ข้อจำกัดของพื้นที่

- 2.1 สํารวจและคัดเลือกกลุ่มบ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ โดยพิจารณาจากชุมชนที่มีเกษตรกรรมาร่องในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อเก็บข้อมูลข้อจำกัดของพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มพื้นที่ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง ดังนี้
 - 1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
บริบทพื้นที่: ข้าวโพด/ข้าวไร่ (<500 MSL)
กลุ่มพื้นที่ 1 กลุ่มบ้านที่พัฒนาแบบโครงการหลวงโดยสมบูรณ์
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม
 - 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
บริบทพื้นที่: ข้าวโพด/ข้าวไร่ (<500 MSL)
กลุ่มพื้นที่ 1 กลุ่มบ้านที่พัฒนาแบบโครงการหลวงโดยสมบูรณ์
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม
 - 3) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
บริบทพื้นที่: ข้าวโพด/ข้าวไร่ (500-1000 MSL) และข้าวโพด/ข้าวไร่ (>1000 MSL)
กลุ่มพื้นที่ 1 กลุ่มบ้านที่พัฒนาแบบโครงการหลวงโดยสมบูรณ์
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม
กลุ่มพื้นที่ 3 กลุ่มบ้านเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4) โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
บริบทพื้นที่: ความยากจน
กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม

2.2 เก็บและรวบรวมข้อมูลข้อจำกัดของพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มพื้นที่ ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง

- 1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของพื้นที่
- 2) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาและผู้นำเกษตรกร โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview)

2.1) สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาที่ประจำในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง

2.2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำเกษตรกร โดยคัดเลือกผู้นำเกษตรกรจากฐานข้อมูลปี 2566 ของกลุ่มงานบริหารจัดการงานพัฒนาโครงการจัดการองค์ความรู้งานพัฒนาได้รวบรวมไว้ในฐานข้อมูลทุติยภูมิ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักพัฒนาที่ประจำในพื้นที่ 4 แห่ง อย่างน้อย 20 ราย

2.3) วิเคราะห์ผลตามหลักวิชาการ

กิจกรรมที่ 3 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จและมีแนวโน้มที่จะเข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูงได้ จำนวน 3 กลุ่มพื้นที่ ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 4 แห่ง

3.1 วิเคราะห์และจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านบวกและด้านลบ ทางตรงและทางอ้อม จัดลำดับความสำคัญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยเครื่องมือวิเคราะห์ Stakeholder Analysis เช่น กลุ่มเกษตรกรตามลักษณะความพร้อม ผู้นำเกษตรกร ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ สวพส. องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 เก็บและรวบรวมข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) อย่างน้อย 20 ราย

3.3 วิเคราะห์ผลตามหลักวิชาการ

กิจกรรมที่ 4 วิเคราะห์เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและสื่อสารได้รวดเร็ว ครอบคลุมทันกับความต้องการในการแก้ไขปัญหา จำนวน 1 ต้นแบบ

4.1 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยของหน่วยงานต่างๆ

4.2 จัดทำเกณฑ์การคัดเลือกเครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่สูง โดยใช้ข้อมูลจากข้อ 5.1 มาประกอบการจัดทำเกณฑ์ ร่วมกับผลวิเคราะห์ข้อจำกัดของพื้นที่ และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

4.3 จัดเวทีชุมชน/สนทนากลุ่มย่อย (focus group) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชน เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคัดเลือกเครื่องมือ รูปแบบ ช่องทางการถ่ายทอดผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและสื่อสารได้รวดเร็ว ครอบคลุมทันกับความต้องการในการแก้ไขปัญหาและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่สูง จำนวน 1 ต้นแบบ

กิจกรรมที่ 5 สรุปกระบวนการขับเคลื่อนผลงานวิจัยหรือชุดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม สำหรับสนับสนุนการพัฒนาให้เหมาะสมตามบริบท และข้อจำกัดของพื้นที่สูงจำนวน 3 กระบวนการ ตามลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มพื้นที่ 1 กลุ่มบ้านที่พัฒนาแบบโครงการหลวงโดยสมบูรณ์ กลุ่มพื้นที่ 2 กลุ่มบ้านที่พัฒนาในบางกิจกรรม และกลุ่มพื้นที่ 3 กลุ่มบ้านเครือข่ายการเรียนรู้

3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

- 1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
- 2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- 3) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
- 4) โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่เฉพาะบ้านหนองเขียว อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

